CEE bankwatch network

Брифінг по проекту ЄБРР

Травень 2017 року

МХП: Чи є дотримання норм українського законодавства задовільним для ЄБРР?

Контактна інформація

Владлена Марцинкевич
Координатор програм
vladlena@bankwatch.org

МХП, монополіст українського ринку курятини, отримав три кредити від ЄБРР. Обсяг інвестицій в МХП з боку державних банків, у тому числі з боку ЄБРР, Європейського інвестиційного банку, Міжнародної фінансової корпорації та експортно-кредитних агентств, таких як Atradius, на даний момент становить понад півмільярда євро. Компанія також користується щедрими державними субсидіями, а також квотою на експорт м'яса птиці до країн ЄС в рамках Угоди про асоціацію з ЄС. Попри таку значну державну фінансову підтримку, компанія не впроваджує відповідні стандарти ЄС та ЄБРР, а ЄБРР заявив, що задоволений тим, що компанія в своїй діяльності дотримується норм українського законодавства, що в будь-якому випадку не відповідає дійсності на даний момент.

У лютому 2016 року ЄБРР оприлюднив Звіт про моніторингову оцінку МХП, в якому рекомендував компанії покращити процес залучення зацікавлених сторін і розробити офіційний Механізм придбання земельних ділянок. Пройшло більше року, а покращень майже не відбулося, хоча компанія й найняла консультантів для підготовки свого персоналу і допомоги в оновленні свого Плану залучення зацікавлених сторін. За відсутності Механізму придбання земельних ділянок та оновленого Плану залучення зацікавлених сторін плани з розширення потужностей МХП виконуються в рамках застарілої та неналежної практики оцінки впливу і громадських консультацій.

7 квітня 2017 року представники «Бенквоч» (Bankwatch) та НЕЦУ зустрілися з головним екологом та директором департаменту зі зв'язків із громадськістю та корпоративної соціальної відповідальності МХП для того, щоб поговорити про наміри компанії щодо покращення процесу залучення зацікавлених сторін та про необхідність запровадження процесу Оцінки екологічних і соціальних впливів, який би узгоджувався з Екологічною та соціальною політикою ЄБРР. За підсумками зустрічі було підтверджено, що в компанії, як на місцевому, так і на національному рівнях, застосовується неправильний підхід до оцінювання впливу та до проведення громадських консультацій і існує глибоко неправильне розуміння того, яким чином повинні відбуватися ці процеси.

Місія Мережі НУО «Бенквоч» (CEE Bankwatch Network) є попередження негативних екологічних і соціальних наслідків діяльності міжнародних фінансових установ та сприяння пошуку альтернативних рішень і залученню громадськості.

Наприклад, компанія визнає, що українські стандарти є застарілими і, як лідер галузі і експортер до ЄС, вона повинна дотримуватися стандартів ЄС. Водночас, при цьому вона продовжує захищати існуючий порядок проведення «попередніх» консультацій з «демократичним» голосуванням. По суті, в МХП, до того ж на найвищих рівнях, існує явне нерозуміння того, що для проведення змістовних консультацій необхідно точно визначити коло зацікавлених сторін, провести оцінку масштабів впливу за участі громадськості, забезпечити доступ громадськості до проектної документації, а також інформовану участь громад, на території яких буде реалізовано проект, та зацікавлених сторін, причому вигоди та негативні впливи запланованої діяльності мають бути представлені на розгляд та обговорені до прийняття відповідних рішень та видачі дозволів на виконання робіт.

«Бенквоч» та НЕЦУ вітають той факт, що МХП найняла консультантів для оновлення свого Плану залучення зацікавлених сторін і рекомендувала їм зустрітися з населенням, якого торкнеться проект, щоб отримати повну уяву про потреби та можливості зацікавлених сторін, на яких прямо чи опосередковано вплине діяльність МХП.

Необхідно наголосити на декількох проблемних питаннях, що стосуються залучення зацікавлених сторін, у тому числі таких, як прозорість, консультації, Оцінка екологічних і соціальних впливів та підзвітність.

1. Прозорість

Громадам, на території яких буде реалізовано проект, важко отримати доступ до документів, що стосуються запланованих об'єктів, оскільки вони не доступні в державних установах, таких як приміщення органів місцевого самоврядування чи онлайн на сайтах компанії чи дозвільних органів. Більше того, документацію на існуючі об'єкти майже неможливо отримати взагалі ніде – ані в органах державної влади, ані в компанії. Що стосується письмових запитів про надання екологічної інформації, якщо МХП і відповідає місцевим активістам, то відмовою в наданні доступу до запитуваної інформації.

Рекомендації

ЄБРР слід вимагати від МХП виконання Екологічної та соціальної політики ЄБРР, Директиви ЄС про оцінку впливу на довкілля, Орхуської конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, а також дотримання найкращої галузевої практики. Це означає, що МХП має оприлюднювати проектну документацію з власної ініціативи та на вимогу громадськості.

2. Громадські консультації

На даний момент організація консультацій стосовно діяльності МХП має низку недоліків. Наприклад, оголошення про проведення зустрічей з громадськістю здійснюються неналежним чином, іноді про зустрічі не повідомляються зацікавлені сторони (як, наприклад, мешканці сусідніх сіл або навіть сіл, що входять до однієї громади), а матеріали, які готуються на слухання та консультації, не є легкодоступними для громадськості. Звичним явищем є бійки на вході до приміщень, де відбуваються громадські слухання, так само як і втручання працівників поліції та охоронців компанії.

У с. Заозерне в Тульчинському районі громада дізналася з газети, що 19 січня 2017 під час відкриття системи водопостачання у с. Василівка відбулися «громадські слухання» з приводу будівництва нового біогазового комплексу. При цьому не було зроблено жодного оголошення про ці слухання, так само як і не було надано жодних матеріалів чи документації, за винятком реклами в ЗМІ. Проте на сайті компанії вже оголошено декілька тендерів на виконання підготовчих і будівельних робіт на цій території, включаючи зняття шару ґрунтового покриву[1] та будівництво газопроводу[2]. У повідомленні на сторінці МХП у

1 Тендер на виконання робіт зі зняття та перенесення родючого покриву (чорнозему) та вертикальному плануванню земельної ділянки на ВП «Біогаз Ладижин», дата закінчення тендеру: 3 квітня 2017 року: http://bit.ly/2qDQuV8

2 Тендер на виготовлення проекту на будівництво газопроводу біогазу від комплексу по виробництву біопалива до когенераційної станції, дата закінчення тендеру: 5 квітня 2017

Facebook[3] від 5 квітня зазначено, що біогазовий комплекс вже знаходиться у процесі будівництва.

Нещодавно компанія запровадила практику «попередньої оцінки впливу на довкілля» і проводила громадські консультації з цього приводу, іноді разом із затвердженням Детального плану території. Проте поняття попередньої оцінки впливу на довкілля (ОВД) викликає сумніви; воно не визначено ані в національному, ані в міжнародному законодавстві. Консультації стосовно Детального плану території та ОВД повинні проводитися окремо.

ТОВ «Вінницька птахофабрика» (дочірнє підприємство МХП у Вінницькій області) користується «27-кроковою процедурою» для будівництва, яка складається з декількох етапів. На першому етапі МХП представляє на розгляд громад очікувані вигоди і соціальні проекти в обмін на надання ними згоди на будівництво на території села. На цьому етапі не обговорюється жодна інформація про негативні екологічні та соціальні впливи об'єктів будівництва.

Рекомендації

ЄБРР слід вимагати від МХП забезпечення інформованої та змістовної участі землевласників, громад та зацікавленого громадянського суспільства, на яких вплине проект, шляхом:

- розробки комплексного Механізму придбання земельних ділянок, який має замінити 27-крокову процедуру, з метою дотримання українських, європейських та міжнародних стандартів;
- планування громадських консультацій в рамках процесу прийняття рішень, а не після надання дозволів на проведення робіт.
- забезпечення належного вивчення і представлення як позитивних, так і негативних впливів запланованих об'єктів, а також виділення достатнього часу на порядку денному консультацій для надання відповідей на запитання стосовно негативних впливів.

3. Оцінка екологічних та соціальних впливів

Українське законодавство про оцінку впливу на довкілля є застарілим і потребує приведення у відповідність до Директиви ЄС про ОВД. Крім того, як одержувач сотень мільйонів євро інвестицій від низки державних фінансових установ, МХП має дотримуватися міжнародних стандартів і політик цих установ, у тому числі додаткових вимог до проведення оцінки соціального впливу проектів.

На даний момент, поспішаючи реалізувати свої плани з розширення потужностей, МХП використовує модель «попередньої ОВД», яку важко зрозуміти навіть у контексті вимог українського законодавства. Декілька наявних у відкритому доступі документів про ОВД мають значні недоліки, а саме:

- відсутність належної консультативної оцінки масштабів впливу, яка б включала в себе визначення зони впливу та громад у зоні впливу;
- відсутність належних базових досліджень впливу;
- відсутність оцінки соціального впливу, яка б враховувала такі проблемні питання, як позбавлення стабільного економічного становища малих і середніх виробників, впливи на розвиток сільського господарства та зайнятість на місцевих сільськогосподарських підприємствах;
- відсутність оцінки кумулятивного впливу;
- сумнівний час проведення оцінок та консультацій стосовно ОВД вже після прийняття основного рішення та погодження контрактів; та
- відсутність прозорості та помилковий підхід до проведення консультацій, описаний вище.

року: http://bit.ly/2pHi6LD

3 https://www.facebook.com/mhpUKR/photos/a.1560472270911107.1073741828.155781007451066O/1727868340838165/

Заозернянська громада вважає, що громадських слухань, які відбулися 29 липня 2016 року, недостатньо, оскільки не всі члени громади були повідомлені про них і могли взяти участь у цих слуханнях. Усього було зібрано 346 підписів місцевих жителів, які виступили проти будівництва бригади № 47 по вирощуванню курчат–бройлерів на землях громади, оскільки вони були занепокоєні тим, що екологічні впливи від виробництва курятини можуть завдати непоправної шкоди їхньому довкіллю та здоров'ю. Проте підготовчі роботи до будівництва вже було розпочато, у тому числі будівництво газопроводу

Листи з цього приводу були розіслані до Вінницької обласної та Тульчинської районної державних адміністрацій, сільської і районної рад, президента України, органів поліції і прокуратури та до самої МХП. Мешканці села заявляють, що дозволи на виконання підготовчих і будівельних робіт, які були отримані за результатами цих слухань, мають бути скасовані, а будь–які будівельні роботи – припинені. Нещодавно прокуратура повідомила, що було розпочато офіційні розслідування[4] за фактом фальсифікації протоколу громадських слухань.

Рекомендація

ЄБРР слід вимагати від МХП запровадження стандартів ЄС та стандартів міжнародних фінансових установ стосовно проведення Оцінки екологічних і соціальних впливів (ОЕСВ). Друга черга розширення Вінницької птахофабрики має проводитися на основі цих стандартів.

4. Підзвітність

Населенню, що проживає в зоні впливу проекту, не відомо, що МХП має механізм розгляду скарг, що є основною перешкодою для доступу до неї. Крім того, місцеві жителі можуть мати сумніви в неупередженому підході при розгляді їхніх скарг, особливо у випадках виникнення серйозних конфліктів між компанією та громадою, або у випадках застосування залякувань для того, щоб змусити замовкнути незгодних.

Більше того, місцеві громади часто пишуть офіційні листи до МХП з викладенням різних позицій, питань, клопотань та запитів. Схоже на те, що МХП, як на рівні місцевих підрозділів, так і на рівні центрального офісу, систематично не реєструє такі види кореспонденції і не має чіткої процедури розгляду відповідних листів та ефективного реагування на них. Наприклад, якщо громада скаржиться на те, що з нею ніхто не проводив ніяких консультацій і вимагає надання інформації про плани та діяльність МХП, але не через офіційний канал подання скарг, а через офіційно зареєстровану кореспонденцію, подання такої скарги і запиту має вважатися формою претензійної процедури і компанія повинна відреагувати на них.

Насамкінець, претензії місцевих громад часто виявляються у формі скарг у ЗМІ, і МХП має вибірковий підхід до реагування на них.

Запланована об'їзна дорога навколо с. Оляниця, від мережі автомобільних доріг державного значення на південь від с. Лукашівка до зерносховища і комбікормового заводу та існуючих курників, була призначена для відводу транспорту, який зараз курсує через с. Оляниця. Місцевим громадам обіцяли будівництво цієї об'їзної дороги ще на початку проекту у 2010 році. Проте воно досі не завершене, і на самому початку в рамках ОВД не було проведено належної оцінки всіх негативних впливів від етапів будівництва та експлуатації. Компанія досі залишається байдужою до намагань жителів села звинуватити МХП в тому, що шкода, завдана їхнім будинкам, спричинена інтенсивним рухом транспорту.

Через інтенсивний рух вантажівок через село у зв'язку з будівництвом бригад, зерносховища та комбікормового заводу, а зараз також і через перевезення зерна, комбікормів та курчат, жителі с. Оляниця зазнають впливів постійного шуму, вібрації, руху вантажівок та світла фар[5]. До того ж,

4 Лист від Немирівської місцевої прокуратури мешканцям села Заозерне від 12 квітня 2017 року

5 Додатковий інформаційний звіт щодо ОЕСВ стосовно Вінницької птахофабрики, WSP | Parsons Brinckerhoff , Проект МХП № 70016775, грудень 2016 року: «...рецептори

іншим проблемним питанням є безпека дорожнього руху, оскільки дорога через село не має достатньої кількості елементів управління дорожнім рухом, а дорожні знаки обмеження максимальної швидкості не гарантують безпеку пішоходам та іншим учасникам дорожнього руху.

Жителі села повідомили про ці впливи, пов'язані з рухом автотранспорту, компанію та органи місцевої влади. В листопаді 2016 року було створено комісію для оцінки шкоди, завданої будинкам у с. Оляниця. Вона провела візуальну оцінку 46 будинків і підтвердила, що всі вони мали тріщини на стінах і стелях, просідання фундаментів, перекоси стін, пошкодження внутрішнього і зовнішнього оздоблення. МХП відповіла на звіт про перевірку[6] заявою, в якій стверджувала, що саме вони є постійними користувачами автомобільної дороги державного значення, і якщо існують якісь проблеми з будинками, МХП не має до цього жодного відношення, а громадяни можуть стежити за ходом будівництва об'їзної дороги на сторінках місцевих газет.

Громади в районах присутності МХП також регулярно висловлюють своє занепокоєння питаннями екологічних і соціальних впливів від діяльності МХП. Поточні плани щодо розширення об'єктів МХП неминуче вплинуть на нові громади, у зв'язку з чим наростає і гуртується місцева опозиція. Ми неодноразово піднімали питання тиску на громадян, які висловлювали невдоволення проектами МХП і очолювали рух проти будівництва, що проводиться з боку МХП.

Така практика продовжується: жителі повідомляють про те, що за ними стежать, їхні телефони прослуховують, родичів, які працюють в МХП, попереджають і залякують стосовно «наслідків», які може мати їхня активність, або ж що вони стикаються з різкими висловлюваннями на свою адресу з боку охоронців.

Нестерпним є також нагнітання ворожої атмосфери в селах, коли доходить до бійок між сусідами.

12 квітня Черкаський апеляційний суд підтвердив законність[7] рішення Чигиринського районного суду[8] у справі за фактом нападу та побиття місцевої активістки з с. Рацеве її односельчанкою у зв'язку з розбіжностями в поглядах на «будівництво птахофабрик» і бажанням нападниці вигнати активістку з села.

Рекомендація

ЄБРР слід забезпечити, щоб оновлений План залучення зацікавлених сторін передбачав прозорий підхід до створення механізму розгляду скарг та реагування на них. Крім того, ЄБРР слід забезпечити, щоб особи, які заявляють претензії стосовно механізму розгляду скарг, що застосовується МХП, а також критично налаштовані представники громад не зазнавали залякувань і погроз.

Цей документ було підготовлено за фінансової підтримки Європейського Союзу. Відповідальність за зміст цього документа несуть виключно організації, що підписалися під ним, і він не відображає позицію Європейського Союзу.

мешканців житлової зони, що знаходиться найближче до мережі автомобільних доріг, які використовуються вантажівками у зв'язку з запропонованим будівництвом, можуть зазнавати впливу від перевищення норми допустимого шуму в нічний час в 45 дБ (А), зокрема в кінці кожного циклу, протягом 5 днів.» (с.105), «...Такі села як Михайлівка, Маньковка, Василівка, Лукашівка, Богданівка, Оляниця та Гордіївка знаходяться на відстані менше 500 м від мережі автодоріг, що використовуються вантажівками у зв'язку з запропонованим будівництвом». (с.105)

6 Лист від 13 квітня 2017 року Оляницької сільської ради

7 Рішення від 12 квітня 2017 року, Апеляційний суд Черкаської області

8 Рішення від 27 грудня 2016 року, Чигиринський районний суд Черкаської області